Pa Verkuijllaan 22 en Adelaarstraat 15, 1171 EE en 1171 TM Badhoevedorp

---

Objectgegevens

provincie:	Noord-Holland
gemeente:	Haarlemmermeer
naam object:	R.K. H.H. Engelbewaarderskerk
plaatselijke aanduiding:	Pa Verkuijllaan 22, 1171 EE (kerk) en Adelaarstraat 15, 1171 TM (pastorie), Badhoevedorp
kadastrale aanduiding:	gemeente: Haarlemmermeer| sectie: H | nummer: 4554 en 9230
BAG ID nummer:	0394100000209852
architect:	J.M. van Hardeveld (kerk) en J. Honekamp (pastorie)
bouwjaar:	1937 (kerk) en 1957 (pastorie)
bouwstijl:	Traditionalisme
oorspronkelijke functie:	kerk en pastorie
huidige functie:	kerk en bijeenkomstgebouw

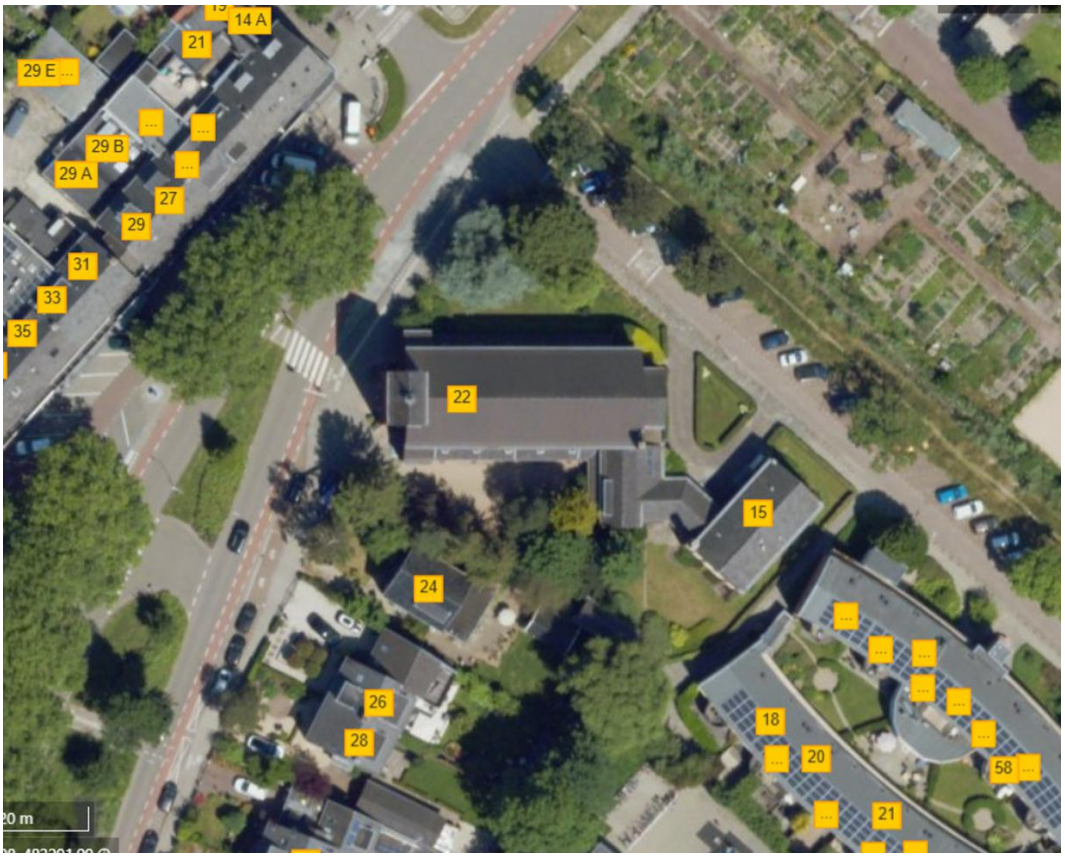

Afbeelding 1 en 2. Links de noordwestgevel van de kerk, met op de hoek met de Adelaarstraat de groene tuin. Rechts de in de jaren 1957 gebouwde pastorie aan de Adelaarstraat (2025)

Kadastrale kaart en situatie

Afbeelding 3. Kadastrale kaart met de bebouwing van de kerk, sacristie, tussenlid en pastorie en het terrein. In rood de contour van de bescherming (Kadaster, bewerking door auteur)

Afbeelding 4. Luchtfoto met de bebouwing van de kerk, sacristie, tussenlid en pastorie en het terrein

Omvang van de bescherming

De bescherming betreft het grotendeels groen ingerichte TERREIN met beeld van de Engelbewaarder Gabriël (1) met KERKGEBOUW met aangebouwde sacristie (2) en PASTORIE (3), door middel van een TUSSENLID (4) verbonden aan de kerk. Op het terrein bevindt zich daarnaast een GARAGE (5).

Beschrijving van de historische context

Cultuurhistorische context

In oktober 1936 schreef de kapittel-vicaris van het Bisdom van Haarlem aan het kerkbestuur van de H. Franciscus van Sales-parochie in Lijnden dat het door het bisdom noodzakelijk werd geacht ‘maatregelen te treffen voor de bouw van een nieuwe kerk, zulks in het geestelijk belang van hen die zich reeds in het gebied gevestigd hebben als de toekomstige bewoners’. Al vanaf begin jaren ’30 waren er ideeën voor de bouw van een nieuwe kerk in de omgeving van Schiphol. Badhoevedorp was daarnaast een snel groeiend forensendorp, waarmee de verwachting was dat de Rooms-Katholieke geloofsgemeenschap in Badhoevedorp aanzienlijk zou groeien. Als bouwpastoor werd aangewezen F.H.J.M. Cornet uit Lijnden. Aanvankelijk vormde de kerk in Badhoevedorp een hulpkerk van de parochie in Lijnden. Op 14 maart 1939 werd de Engelbewaarderskerk een zelfstandige parochiekerk. In 1957 werd achter de kerk een pastorie gebouwd, die met een tussenlid werd verbonden met de sacristie. Ook werd op het terrein een garage gebouwd. Tot die tijd huurde de pastoor een woning elders in het dorp. Hoewel het aanvankelijk de bedoeling was om de pastorie aan de zuidzijde naast de kerk te bouwen, was de bouwgrond abusievelijk verkocht aan een particulier, waardoor uiteindelijk aan de achterzijde van het kerkgebouw de pastorie verrees.

Architectuur- en kunsthistorische context

Architect J.M. (Jan) van Hardeveld (1891-1953) werd aangetrokken om het ontwerp voor de nieuwe kerk te maken. De uit Amsterdam afkomstige architect had een omvangrijk oeuvre, en paste gedurende zijn carrière een groot aantal stijlen toe. Deze veelzijdigheid komt ook terug in vele functies die hij verrichtte en de publicaties van zijn hand, waarin hij een pluriformiteit in bouwen bepleitte. Die houding leidde er wel toe dat hij, bekeerling tot het katholicisme op latere leeftijd, in felle debatten verwikkeld raakte met verschillende katholieke architecten, die onder aanvoering van prof. M.J. Granpré Molière in de jaren dertig van de vorige eeuw uitdroegen dat er door hen slechts in één stijl mocht worden gebouwd: het traditionalisme. Tegelijkertijd ontwierp Van Hardeveld ook de H.H. Engelbewaarderskerk in een traditionalistische stijl. In 1957 werd de pastorie met het tussenlid en de garage ontworpen door architect J. (Jan) Honekamp. Net als de kerk is het ontwerp van de pastorie uitgevoerd in een traditionalistische stijl, met Romaanse invloeden in de zin van de soberheid en vormentaal, maar hier in een meer strengere trant uitgevoerd.

Bouwhistorische context

In februari 1937 werd de bouw van de kerk aanbesteed onder maar liefst 42 Rooms-Katholieke aannemers. Het aannemersbedrijf Gebr. Ransdorp uit Lisse werd uiteindelijk de opdracht gegund voor een aanneemsom van f 40.970,00. Uiteindelijk zouden de bouwkosten in totaal f 52.400,00 bedragen, inclusief de aanleg van heteluchtverwarming. W.J. Maassen was aangesteld als opzichter tijdens de bouwwerkzaamheden. De bouwgrond was om niet ter beschikking gesteld door de NV Nationaal Grondbezit. De eerste steen werd gelegd op 16 juni 1937, en al op 26 november 1937 verrichtte deken H.J.C. van Sondaal uit Haarlem, als gemachtigde van de bisschop, de inzegening van de voltooide kerk. De kerk werd gewijd aan de heilige Engelbewaarders 'gezien de plaatselijke omstandigheden'.[1] Met de verwijzing naar de beschermengelen werd het geloof uitgedrukt dat alle mensen door Gods engelen worden begeleid, beschermd en bewaard. Zoals gezegd werd in 1957 naast de kerk een pastorie gebouwd, met verbindingsgang verbonden aan de kerk. Ook werd hierbij de sacristie aan de achterzijde vergroot. Daarnaast werd op dat moment in de tuin van de kerk een eenvoudige garage gebouwd.

Beschrijving ruimtelijke context en omgeving van het monument

Ligging en stedenbouwkundige context

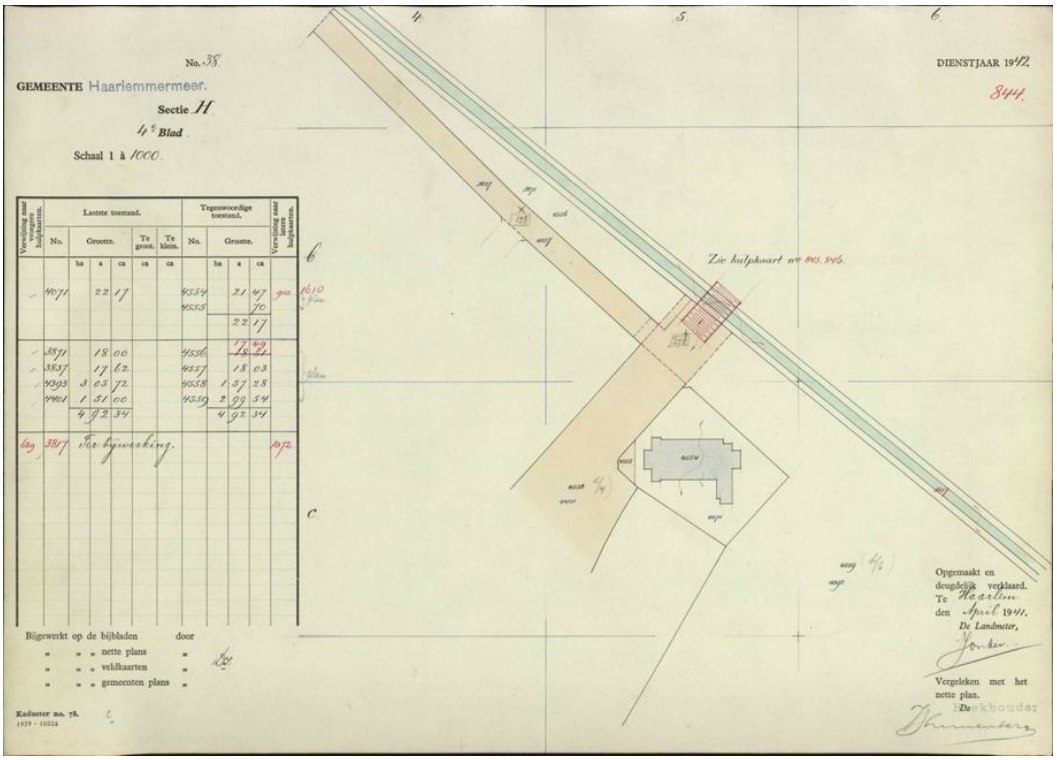
De locatie van de Engelbewaarderskerk maakt onderdeel uit van een uitbreidingsplan voor Badhoevedorp uit de jaren 1930, ontworpen door stedenbouwkundige Wieger Bruin. De uitbreiding lag parallel aan de Sloterweg ten zuidwesten van de bestaande dorpskern en kreeg het karakter van een tuindorp, met ruime opgezette kavels, een groene uitstraling en brede lanen. Aan het brede profiel van de Pa Verkuijllaan waren daarnaast winkels voorzien. In het plan was ruimte voor een openbaar gebouw gereserveerd op de hoek van de Pa Verkuijllaan en de Adelaarstraat, waar de Engelbewaarderskerk een plek vond. De oorspronkelijk naam van de Pa Verkuijllaan was de Schuilhoevelaan. Na de Tweede Wereldoorlog werd de laan hernoemd naar de uit Badhoevedorp afkomstige verzetsstrijder Matthijs Verkuijl.

Directe omgeving

De hoofdas van de kerk is oost-west georiënteerd, met het priesterkoor gericht op het oosten. Hierdoor ligt het kerkgebouw enigszins gedraaid op het terrein ten opzichte van de Pa Verkuijllaan en de Adelaarstraat. De pastorie aan de achterzijde van de kerk oriënteert zich met de voorgevel parallel aan de Adelaarstraat. De ingang van de pastorie bevindt zich in de rechterzijgevel, waardoor in de oksel van de pastorie, de verbindingsgang en de sacristie een kleine 'pleinruimte' is ontstaan, met een verhardde oprijlaan. Het rond de

[1] Brief d.d. 1 oktober 1936 van een vertegenwoordiger van de Bisschop van Haarlem aan bouwpastoor Cornet.

pastorie is afgescheiden van de Adelaarstraat, de steeg naar het achterliggende terrein en de groene tuin rond de kerk door middel van hagen. Rond de kerk met sacristie en de pastorie is het terrein grotendeels groen ingericht, uitgezonderd een breed grindpad langs de zuidwestgevel van de kerk naar de ingang van de sacristie. In de tuin langs de Adelaarstraat bevindt zich een beeld van de Engelbewaarder Gabriël (het huidige beeld is een kopie in kunststeen. Onduidelijk is wanneer het oorspronkelijke beeld werd geplaatst, door wie het beeld was ontworpen en wanneer het vervangende beeld is geplaatst).

Afbeelding 5. Kadastrale hulpkaart uit 1942. De pastorie en de verbindingsgang zijn op dat moment nog niet gebouwd (archiefviewer Kadaster)

Beschrijving van het exterieur

Plattegrond en opbouw

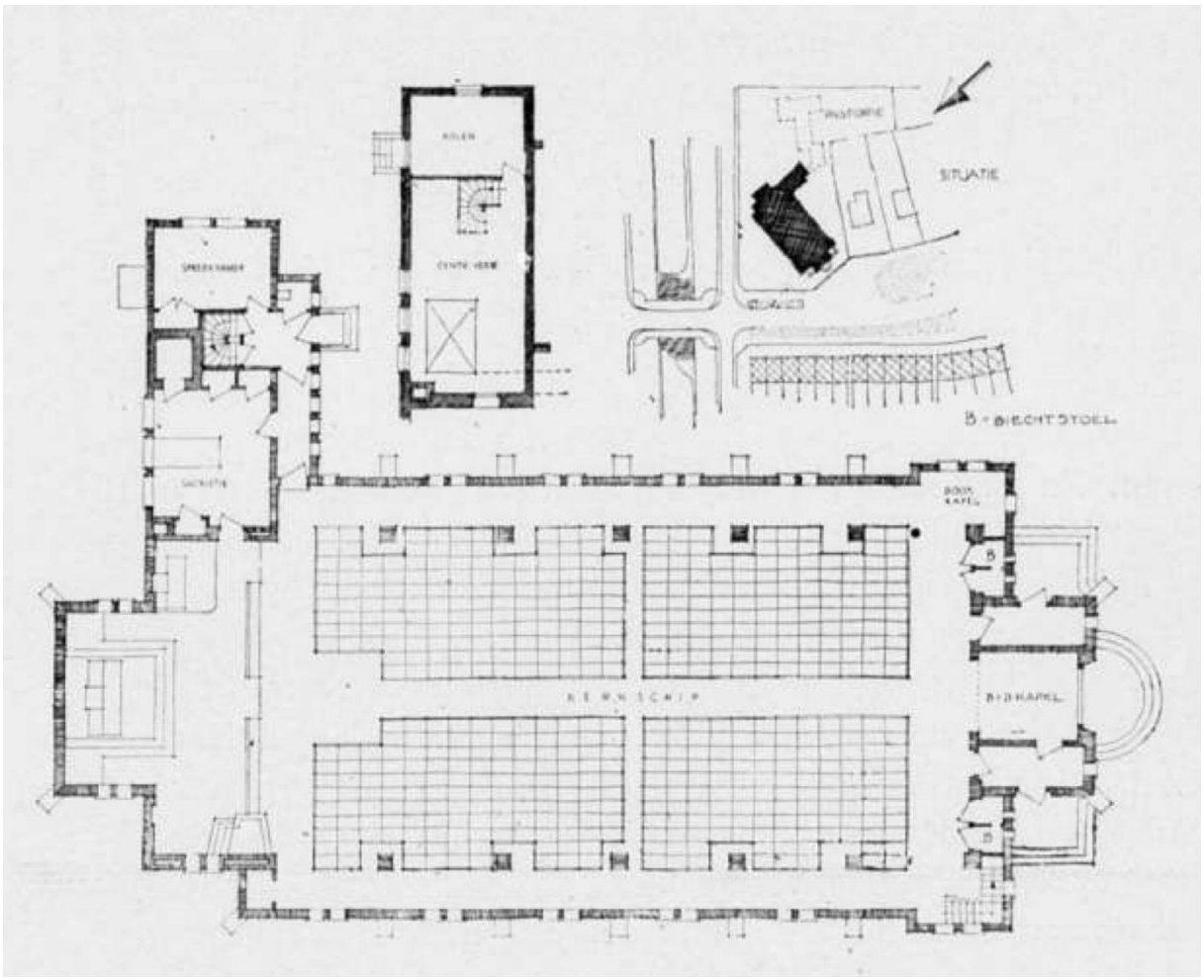
Het ontwerp van de Engelbewaarderskerk werd door Van Hardeveld zelf in 1940 beschreven in een artikel in het *Bouwkundig Weekblad Architectura*. De Engelbewaarderskerk, die plaats bod aan 540 gelovigen, werd opgetrokken in een neobasilieke stijl, met zowel traditionalistische als Romaanse kenmerken. Van Hardeveld streefde zoals hij zelf in 1940 schreef 'min of meer bewust niet naar een 'modern' gebouw', maar lijkt te hebben gezocht naar iets tijdloos, afgaande op zijn eigen gevoel:

Waar de toekomst zóó geen uitzicht biedt, keere men zich weer tot de goede voorbeelden van het verleden, tot de gezonde principes van de groote tijdperken der Bouwkunst. Niet om die slaafs na te volgen, doch om op die grondbeginselen zichzelf te hervinden en er op voort te bouwen. Dit is in het belang van een algemeene populariseering der bouwkunst. Het scheppen van 'kunst' voor een kleine kring ingewijden of bewonderaars is onvruchtbaar en doelloos. Daarmee vervreemdt men de kunst van het leven zelf en doodt de belangstelling ervoor bij zijn medemenschen.[2]

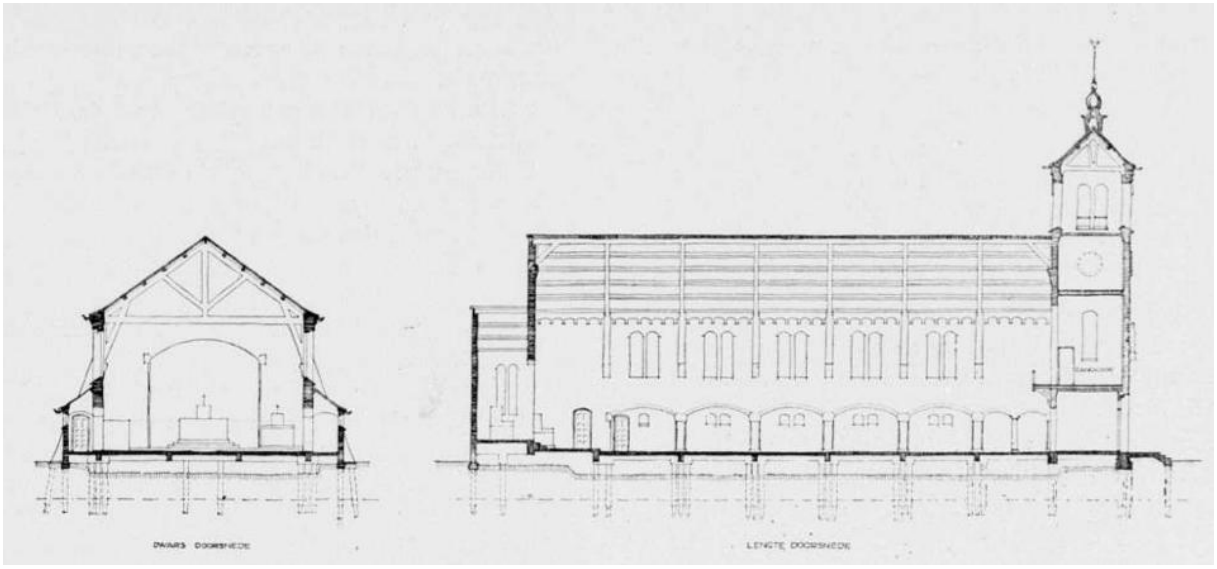
Van Hardeveld gaf aan dat gezien de bouwsom beperkt was er met de ruimte moest worden gewoekerd waardoor een compact kerkgebouw is ontstaan. De hoofdopzet van de kerk, met een driebeukige basilicale

[2] *Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 178.

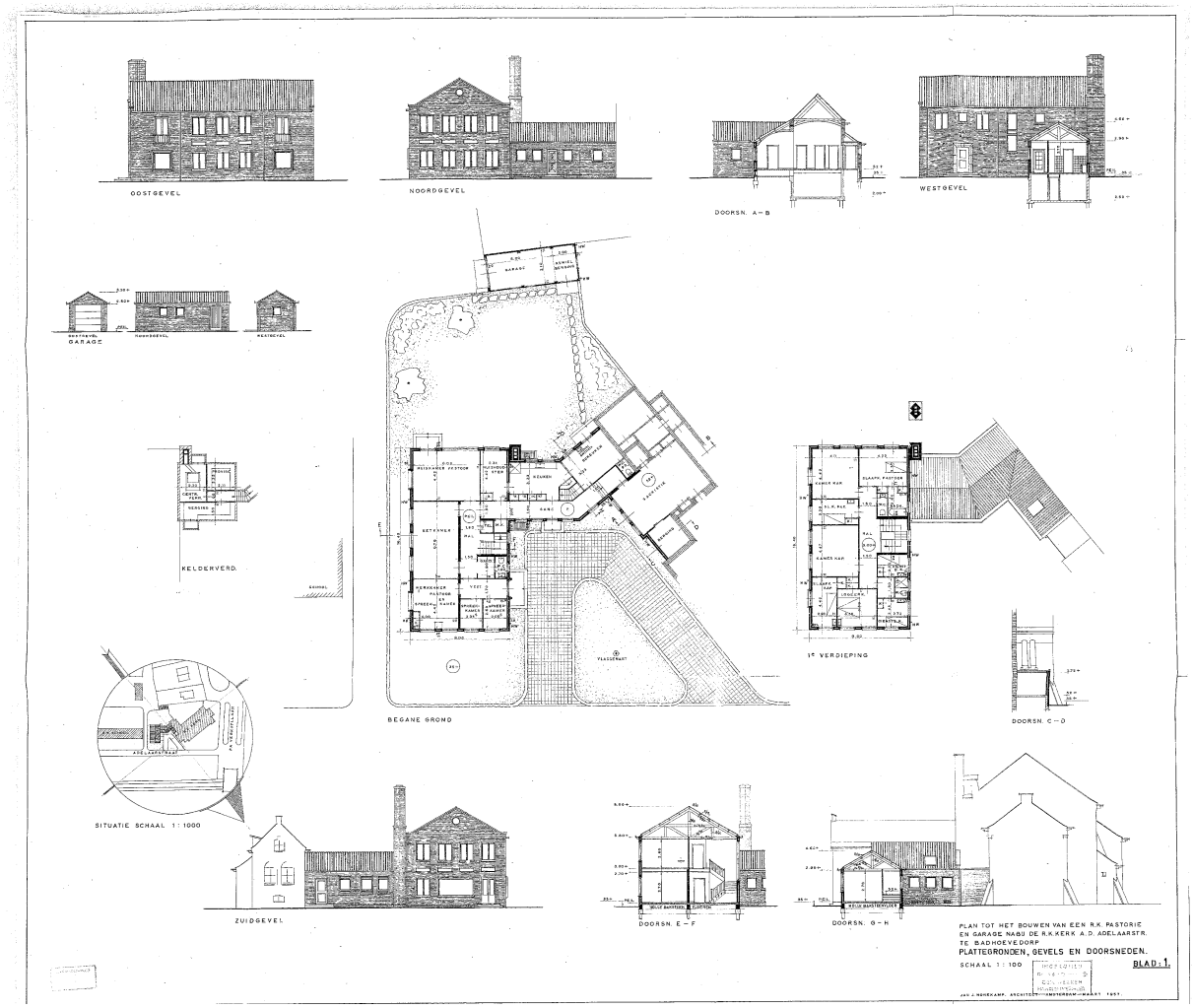
opzet, is duidelijk herkenbaar. De kerkzaal wordt beëindigd door een zadeldak, met lessenaarsdaken ter plaatse van de zijbeuken en het priesterkoor. Aan de westzijde is een toren opgenomen, die wordt beëindigd door een zadeldak. De torenvoet is vrij breed omdat hier het zangkoor met orgelbalkon werd ondergebracht. De sacristie bestond oorspronkelijk uit een relatief smal en hoog volume met zadeldak en is aan de noordzijde van de kerk haaks op het kerkgebouw geplaatst. In 1957 werd de sacristie naar ontwerp van Honekamp aan de achterzijde vergroot, gelijk met de bouw van de pastorie en de verbindingsgang.

Afbeelding 6. Plattegrond van de kerkzaal en de sacristie (*Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 179)

Afbeelding 7. Doorsneden over het kerkgebouw (*Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 179)

Afbeelding 8. Bouwtekening van de pastorie uit 1957 (Noord-Hollands Archief)

Exterieur kerk en sacristie

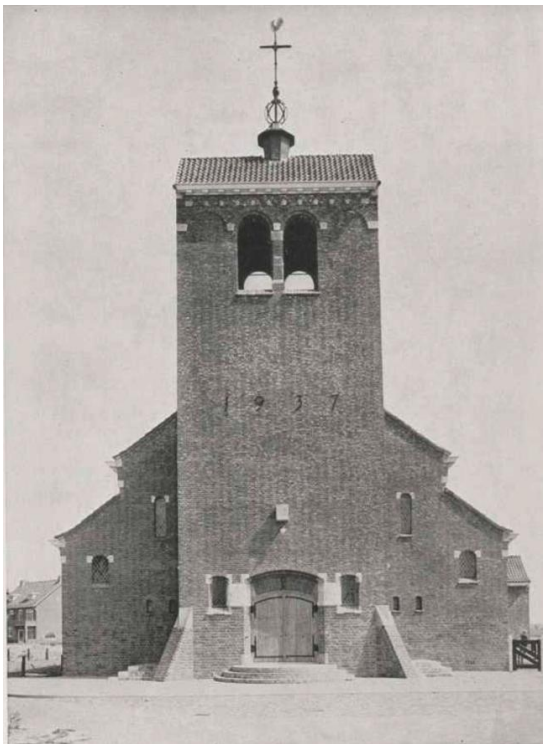
De gevels van de kerk en de nog oorspronkelijke gevels van de sacristie zijn uitgevoerd in schoon metselwerk, in een bonte Brabantse rondbruine handvormsteen op een hoge plint van reuzenmoppen. Van Hardeveld achtte dit materiaal voor een kerkgebouw bijzonder geeigend: 'het breekt en verlevendigt de groote muurvlakken en ondersteunt door zijn ruige, stoere oppervlak het kerkkarakter als veilige wijkplaats'.[3] De kerkzaal wordt verlicht door hooggeplaatste kerkvensters met rondboog, in tweetallen geplaatst tussen zware gemetselde steunberen, en de zijgangen door kleinere vensters, opnieuw met rondbogen en geplaatst in tweetallen tussen gemetselde steunberen. In het ruitvormige glas-in-lood van de kerkramen zijn op verschillende plaatsen symbolen van de H. Eucharistie en het H. Doopsel aangebracht. De gevels van de sacristie worden geleed door vensters met rondbogen of vensters met gemetselde boogtrommels. De daken werden gedekt met donkergrijze keramische pannen. Ook in de westgevel van de kerk bevinden zich verschillende kleine rondboogvensters, eveneens met rondbogen ter plaatse van de galmgaten in de toren. In principe alle vensters worden aangezet door natuurstenen blokken, uitgevoerd in Ettringer tuf. De voet van de toren wordt aan de westzijde geflankeerd door gemetselde steunberen, met daartussen enkele treden die toegang geven tot de hoofdentree. Aan weerszijden bevinden zich de dagentrees, ook hier bereikbaar via een aantal treden. Alle entreedeuren hebben boogvormige beëindigingen en zijn voorzien van houten strokendeuren. Op de toren is in grote bronzen cijfers het bouwjaar van de kerk aangebracht, 1937. De toren wordt beëindigd door een ijzeren kruis met koperen bol, vervaardigd door smederij H. Kijzer uit Amstelveen, en hierboven de haan van Petrus.

De bouw van de kerktoren was aanvankelijk onzeker: door de economische crisis van de jaren '30 wilde het Bisdom van Haarlem, dat de bouwlening verstrekte, bezuinigen op het ontwerp van Van Hardeveld door de toren weg te laten. De NV Nationaal Grondbezit, die de grond had geschonken, had dit gedaan onder de voorwaarde een stem te hebben in het ontwerp van het nieuwe kerkgebouw. Zij ging niet akkoord met een kerkgebouw zonder of met een kleinere toren. Ook de Schoonheidscommissie adviseerde negatief op een ontwerp zonder toren. Het bisdom besloot om die reden toch akkoord te gaan met de bouw van de toren en de volledige lening te verstrekken. De oorspronkelijke luidklok die in de toren hing werd tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter gevorderd. Na de oorlog werd een nieuwe luidklok geplaatst, vervaardigd door de firma Zimmer uit Amsterdam. In 1986 werden er drie nieuwe klokken toegevoegd. Deze waren waarschijnlijk afkomstig van een andere kerk. Begin jaren negentig werd het uurwerk op de kerktoren aangebracht, deze behoort niet tot het oorspronkelijke ontwerp.

Over de nieuwe kerk schreef het *R.K. Bouwblad* in 1938:

Van Hardeveld, die de architect is van dit bedehuis, heeft met een vasten hand een klaren opbouw tot stand gebracht en schip, zijbeuken, toren, priesterkoor en sacristie, duidelijk gesteld als afzonderlijke onderscheiden eenheden, staande in harmonieus-afgewogen verhouding tot elkander. Het aantrekkelijke van deze kerk is het klare, vanzelfsprekende van de hoofdgeleding, het natuurlijke en ongezochte daarvan, de groot-gehouden vorm van het schip en de toren. In het bijzonder valt hierbij op, hoe rustig en overtuigend het toch werkt, een toren in de as der kerk te bouwen, volgens een traditie, dien het Noorden eeuwenoud is. Merkwaardig is, dat Van Hardeveld er terecht toe kwam, op het punt waar alle aandacht natuurlijkerwijze heengaat, de torenkap, van de vlakke boogstelling af te wijken, door bij de galmgaten rondbogen toe te passen. De gunstige werking van de toren is onder meer ongetwijfeld hieraan te danken.[4]

[3] *Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 178.
[4] *Rooms-Katholiek Bouwblad* 1938, 238.

Afbeelding 9. Westgevel van de kerk, 1938 (*Rooms-Katholiek Bouwblad* 1938, 338)

Afbeelding 10. Noordwestgevel van de kerk, 1940 (*Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 178)

Afbeelding 11. Zuidwestgevel van de kerk, 1938 (*Rooms-Katholiek Bouwblad* 1938, 340)

Afbeelding 12. Zuidoostgevel met uitbouw naar de sacristie, 1940 (*Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 177)

Afbeelding 13. De H.H. Engelbewaarderskerk gezien vanaf de Pa Verkuijllaan, met links de ventweg met winkelstraat, 2025

Afbeelding 14. De noordwestgevel van de kerk, met op de hoek met de Adelaarstraat de groene tuin. Ook ten zuiden van de kerk is het perceel grotendeels groen ingericht, 2025

Afbeelding 15. De noordwestgevel van de kerk, met op de hoek met de Adelaarstraat de groene tuin. Hier bevindt zich een beeld van een Engelbewaarder (maker en jaartal onbekend), 2025

Afbeelding 16. De noordoostgevel van de kerk, ter plaatse van het priesterkoor, 2025

Afbeelding 17. De zuidwestgevel van de kerk met de kerktoren, 2025

Afbeelding 18. De zuidwestgevel van de kerk gezien richting de sacristie, 2025

Exterieur pastorie

De pastorie is opgebouwd uit een rechthoekig volume met zadeldak, met de voorgevel haaks op de Adelaarstraat. De gevels zijn opgetrokken in metselwerk in een vergelijkbare roodbruine kleur als de kerk. De voorgevel heeft een formele, strenge opzet, met vier vensterassen, zowel op de begane grond als de verdieping ingevuld met stolpramen. Tussen de vensters bevinden zich ter hoogte van de vloerrand van de eerste verdieping natuurstenen spaarvelden. Een gemetselde sierlijst ter hoogte van de zoldervloer, op de overgang van de kap, en hoekpenanten beëindigd door een natuurstenen deksteen omkaderen de voorgevel, met langs de geveltop een gemetselde rollaag. In de geveltop bevindt zich een rond venster omlijst door een gemetselde rollaag en een natuurstenen ornament direct onder dit raam. De linkerzijgevel is eveneens symmetrisch van opzet, met vijf vensterassen, waarvan de middelste drie zijn ingevuld met stolpramen en natuurstenen spaarvelden zoals in de voorgevel, en op de hoeken uitzonderingen: op de begane grond met natuursteen omkleedde bloemkozijnen, en op de verdieping Franse balkondeuren. De gevel wordt hier beëindigd door een overkragende geprofileerde goot. De achtergevel kent veel overeenkomsten met de voorgevel, maar heeft op de begane grond openslaande deuren naar de tuin en een groot venster. Op de hoek van de achtergevel en de linkerzijgevel bevindt zich een prominente, gemetselde schoorsteen, met een brede rechthoekige basis en vervolgens twee kleinere, gedraaide geplaatste gemetselde rookkanalen. Het dak is gedekt met pannen. De rechterzijgevel heeft een meer afwijkende opzet met onder andere de entree tot de pastorie en een groot verticaal raam met glas-in-lood ter plaatse van het trappenhuis.

Afbeelding 19. De in 1957 gebouwde pastorie aan de Adelaarstraat, 2025

Afbeelding 20. Achtergevel van de in 1957 gebouwde pastorie aan de Adelaarstraat, de verbindingsgang en geheel links de sacristie. De gevel van de sacristie stamt nog uit 1937, 2025

Afbeelding 21. Links de waarschijnlijk in 1957 gebouwde pastorie en verbindingsgang, waarbij tevens de sacristie werd uitgebreid aan de oostzijde, 2025

Beschrijving van het interieur

Interieur kerk en sacristie

Achter de hoofdentree onder de toren, die in de praktijk oorspronkelijk vooral als uitgang werd gebruikt (de dagentrees aan weerszijden werden het meest gebruikt), bevindt zich een voorportaal dat van de kerk kan worden afgescheiden door het sluiten van een siersmeedijzeren hekwerk, zodat de kerk ook bekeken kan worden wanneer de eigenlijke kerk afgesloten is. Aan weerszijden hiervan bevinden zich tochtportalen, met aan beide zijden biechtstoelen, en links (gezien vanuit de kerkzaal) een eenvoudige Mariakapel (op de oorspronkelijke plattegrond aangeduid als doopkapel). Rechts bevindt zich een gemetselde trap naar het zangkoor met houten orgelbalkon. Het orgel werd gebouwd door de firma Bernard Pels & Zn in 1942, en is een elektro-pneumatisch keggelladen orgel. De orgeltafel stond oorspronkelijk op het balkon, maar is op enig moment verplaatst naar het priesterkoor. Boven het zangkoor en orgelbalkon bevindt zich een ruimte voor de luidklokken. Vanuit de hoofdentree wordt de langwerpige kerkzaal (zaalbouw) betreden, die door middel van colonnades met rondbogen werd gescheiden van twee smalle, lage zijbeuken. Aan de oostzijde bevindt zich het priesterkoor onder een grote rondboog, met het altaar. De kerk is uitgevoerd met een open dakstoel, waarbij de zware spantconstructie en het dakbeschot van het zadeldak in het zicht zijn gehouden. Oorspronkelijk was deze vermoedelijk geschilderd in een groene tint, nu in crèmewit.

Net als het exterieur werd de kerk inwendig uitgevoerd in schoon metselwerk, hier van met scherp zand gevormd witte kalkzandsteen op een plint van genuanceerde gele Friese steen. Ter plaatse van de vierkante gemetselde kolommen zijn deze zelfde stenen geglazuurd, met uitzondering van de eerste kolommen aan weerszijden van de ingangen, die rond zijn en zijn uitgevoerd in zwart marmer. Voor het natuursteen in het interieur, zoals de kolomkussens, is, net als voor het exterieur, gebruik gemaakt van Ettringer tufsteen. De muurstijlen staan op getrapte gemetselde consoles, en langs de aanzet van het dak is een gemetseld boogfries opgenomen. De vloeren zijn voorzien van de oorspronkelijke crèmewitte, gebakken plavuizen (grès). De vloer van het priesterkoor was oorspronkelijk afgewerkt met Solenhover tegels. Omdat de vloer van het priesterkoor is vergroot, is hier de vloerafwerking gewijzigd. In de kerkzaal is op enig moment het bankenplan ingekort, waardoor hier vloervelden zijn ingevuld met linoleum.

In de sacristie bevindt zich naast de sacristie met kluis een spreekkamer, en trap naar de zoldering. De indeling is hier deels aangepast vanwege de uitbreiding van het bouwvolume aan de oostzijde en de koppeling met de verbindingsgang naar de pastorie. Verschillende binnendeuren, -kozijnen en architraven zijn bewaard gebleven, evenals de kluis. Afwerkingen zijn hier grotendeels van relatief recente datum, hoewel de tegelvloer uit de bouwtijd nog (deels) aanwezig is.

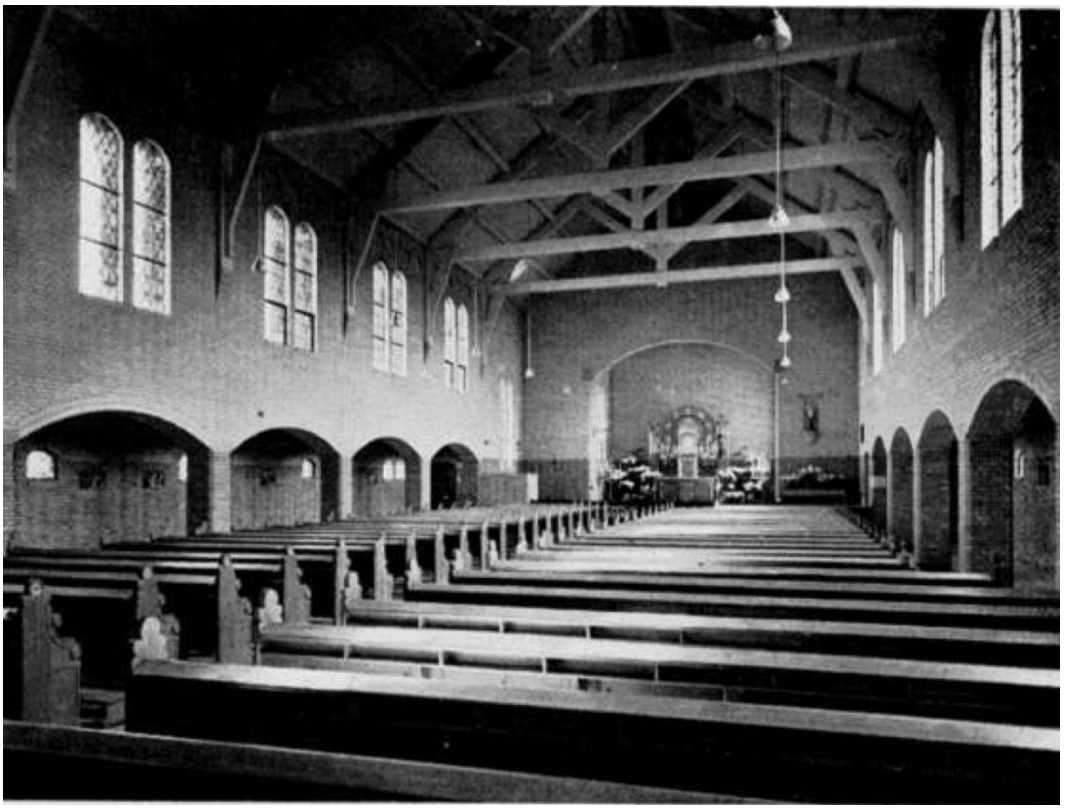
Alle schilderingen in de kerk zijn van de hand van de Utrechtse kunstenaar Joannes Baptis (Lambert) Simon (1909-1987). Lambert Simon werkte zowel als kunstschilder, tekenaar, beeldhouwer en glazenier. Hij woonde en werkte in Den Helder, Parijs en Utrecht, en gaf les aan de St. Joostacademie in Breda en de Vrije Academie in Utrecht. Simon werkte onder andere in opdracht van verschillende religieuze instellingen. Zo maakt hij in 1945 voor de Begijnhofkapel in Amsterdam ter viering van 600 jaar Mirakel van Amsterdam acht schilderijen, en in 1957-1959 vier grote glas-in-loodramen voor de Antonius van Paduakerk in Nijmegen. Het idee om het interieur van de Engelbewaarderskerk van uitgebreide schilderingen te voorzien ontstond bij het Patroonsfeest dat op 29 september 1940 in de kerk werd gevierd. Doel was om met de schilderingen de kerkpatronen, de Heilige Engelbewaarders, te eren. De eerste muurschilderingen werden door Simon rond Pasen 1941 voltooid. De kruiswegstaties voltooide Simon in juni 1944. Het centrale punt van de muurschildering vormt de kruisgroep boven het altaar, die het sterven van Jezus uitbeeldt. Hier benadrukte Simon de volledige overgave van Jezus aan de wil van de Vader door de lichaamshouding, en vooral door de handen relatief groot aan te brengen. Op de muurvlakken aan weerszijden werden door Simon de Engelbewaarders geschilderd, voorgesteld als de dienaren van God en de beschermers van de mensen. Op het rechter paneel is te zien hoe de aartsengel Raphael de jonge Tobias ontrukt aan de beet van een grote vis. Het vormt een zinnebeeld van ieder mens, die heel zijn leven door een beschermengel wordt bewaakt en geleid. Het linkerpaneel toont hoe de Engelbewaarder Badhoevedorp heeft beschermd in de eerste jaren van de Tweede Wereldoorlog, en waarbij de beschermengel met schild bescherming biedt tegen een vuurzee. De voorstelling baseerde Simon op het

thema van de Engel die de drie jongelingen redt uit de vuuroven van koning Nebukadnezar. Op de achtergrond is bouwpastoor Cornet zichtbaar, en op de voorgrond de eerste pastoor van de parochie, Van Alphen. Het paneel middenboven geeft aan hoe de engelen de mensen binnenleiden in het paradijs: 'In paradisum deducant te angeli'. Op de zuilen zijn twee wapens aangebracht: dat van Amsterdam, als stad van het H. Sacrament van Mirakel, en die van de Haarlemmermeer. De kruiswegstaties waren volgens Simon bedoeld als overweging van Jezus' lijden. In zijn ogen waren 'de deugden en ondeugden, eigen aan mensen, die als tijdgenoten voorkomen in het lijdensverhaal, niet anders dan in onze eigen dagen'. Hierdoor kreeg de kruisweg meer het karakter van een overwegings-reeks dan een weergave van historisch-Bijbelse taferelen.

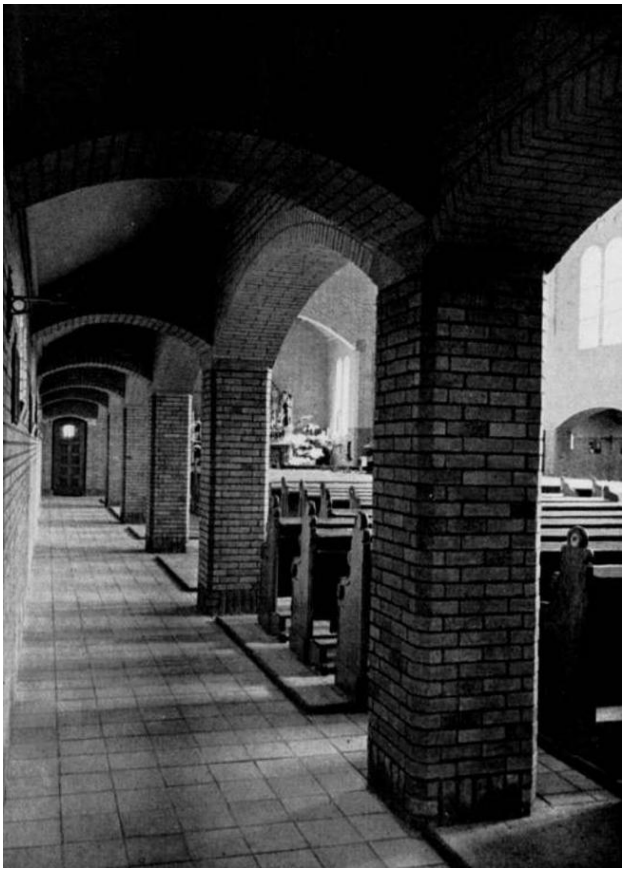
Opvallend is dat Van Hardeveld in 1940 aangeeft dat het interieur van de kerk op dat moment nog grotendeels onvoltooid en provisorisch was. De banken die op dat moment in de kerk waren geplaatst 'oud' en 'niet passend op de vastgestelde plaatsindeeling'. Ook de altaren waren afkomstig van elders, de lampen van een eenvoudig handelsmodel en het schilderwerk nog onvoltooid (onduidelijk is in hoeverre hier wordt gedoeld op de schilderingen van Lambert Simon). Oorspronkelijk had de kerk een hoofdaltaar en één zijaltaar. De preekstoel was bereikbaar vanaf het priesterkoor maar is inmiddels verdwenen. Nader onderzoek moet uitwijzen wanneer het huidige altaar en de kerkbanken in de kerk zijn geplaatst. Wel liep het bankenplan oorspronkelijk door tot aan de ingang van de kerk, ook te zien aan de marmeren sierbanden in de vloer. Het oorspronkelijke doopvont bestond uit een stenen kruik, die op enig moment stukgevallen is. Het huidige doopvont is geschonken door de Syrische kerk Mor Gabriël. Zij huren de kerk wekelijk voor hun diensten.

Boven de hoofdingang van de kerk staat een klein gesneden houten beeldje van St. Michael, die in de liturgie als een van de belangrijkste Engelenbewaarders wordt erkend, gemaakt door Jos. Verdonk uit Haarlem. De kruiswegstaties worden afgewisseld door enkele hooggeplaatste gipsen heiligenbeelden op consoles. Aan de linker- en rechterzijde van de hoofdingang bevinden verschillende gebeeldhouwde taferelen uit de Bijbelse geschiedenis opgenomen in het muurwerk, gemaakt door de beeldhouwer Mari Andriessen. Aan de linkerkant zijn dit uitbeeldingen van de Opdracht in de tempel, de Wonderbaarlijke visvangst en bij het venster de Heilige Christophorus. Aan de rechterkant is afgebeeld Christus en Petrus op het Meer, Christus met de kinderen en tegen het venster aan De Goede Herder. Het klokje dat de dienst inluidt is versierd met een engel als verwijzing naar de naamgevers van de kerk. Verschillend smeedwerk in de kerk rond het priesterkoor werd vervaardigd door Nico Witteman. Daarnaast zijn in het muurwerk op verschillende plaatsen wijdingskruisjes, wijwaterbakjes en nissen aangebracht.

De Mariakapel werd naar aanleiding van het zestigjarig jubileum van de kerk in 1997 opnieuw ingericht. Het doopvont is een geschenk van de huidige huurder van de kerk en relatief recent in de kerk geplaatst. In 1997 werden de schilderingen geretoucheerd door een pastoraal werker van de kerk, een amateurschilder. In 2011-2012 werden de schilderingen gereinigd, geconserveerd en gerestaureerd, waarbij onder andere poederende verflagen werden vastgezet en een reconstructie werd gemaakt van de in 1997 overschilderde delen. Opvallend is de enorme omvang van de schilderingen: in totaal werd door Simon 230 m^2 schilderingen aangebracht, met 95 m^2 aan schilderingen op de wand van het hoofdaltaar en de veertien kruiswegstaties boven de segmentbogen die gezamenlijk een oppervlakte hebben van 135 m^2. Daarnaast werden tijdens de interieurrestauratie de bakstenen, het glas-in-lood en verschillende heiligenbeelden gereinigd, en werd het plafond gereinigd en opnieuw geschilderd.

Afbeelding 22. De kerkzaal gezien richting het priesterkoor in 1940, vóór de schilderingen van Lambert Simon werden aangebracht (*Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 178)

Afbeelding 23. Zijgang gezien richting het priesterkoor, 1940 (*Bouwkundig Weekblad Architectura* 1940, 178)

Afbeelding 24. De kerkzaal gezien richting het orgelbalkon, 2025

Afbeelding 25. De kerkzaal gezien richting het priesterkoor, 2025

Afbeelding 26. Het priesterkoor met het altaar. Het priesterkoor is op enig moment vergroot, waarbij de vloertegels zijn vernieuwd.

Afbeelding 27 en 28. Wijdingssteen aan de rechterzijde van het priesterkoor. Rechts het doopvont, 2025

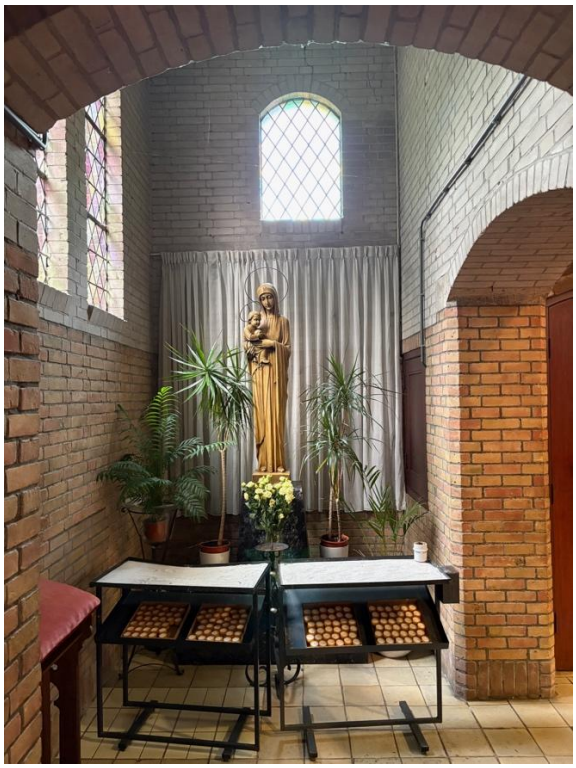

Afbeelding 29 en 30. Enkele van de veertien kruiswegstaties, 2025

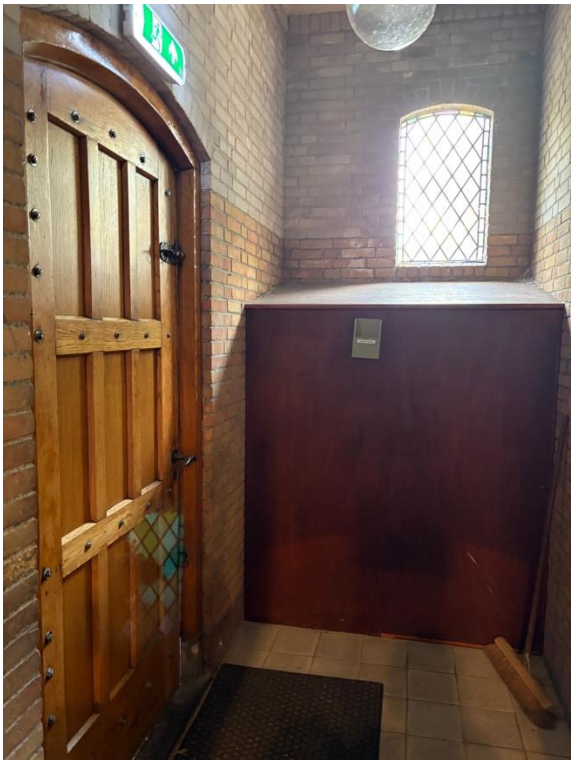

Afbeelding 31 en 32. Het zangkoor met orgelbalkon, en hieronder het siersmeedijzeren hekwerk waarmee het voorportaal kon worden afgesloten van de kerkzaal, 2025

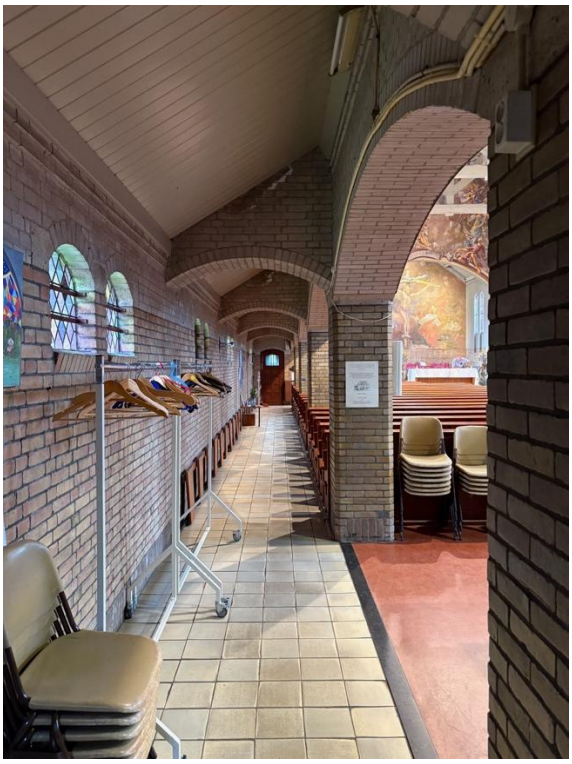
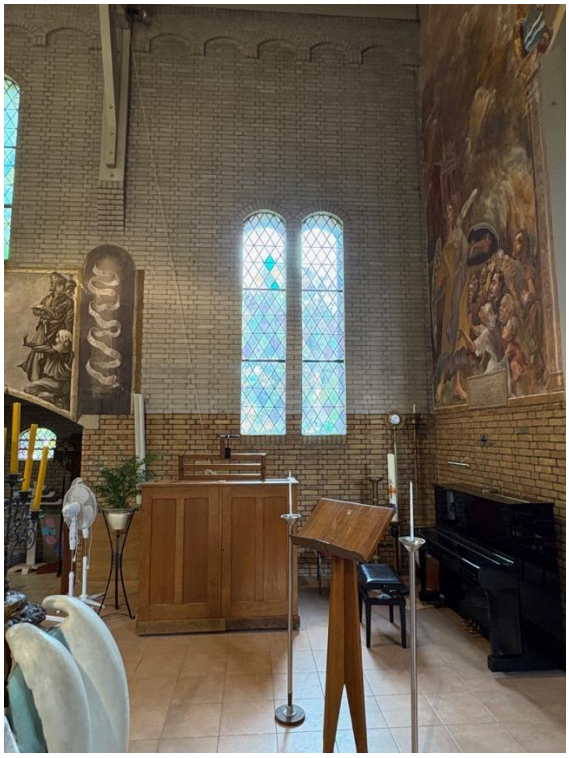

Afbeelding 33 en 34. De Mariakapel en biechtstoelen tegen de westgevel, 2025

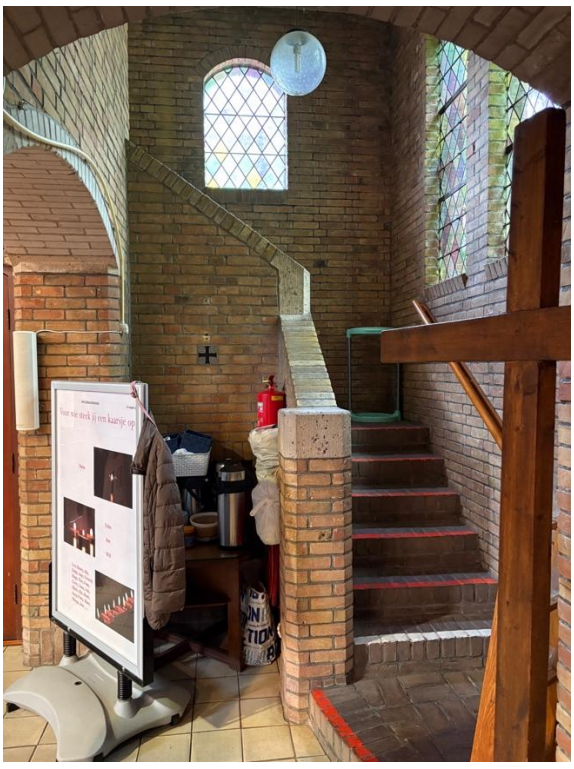
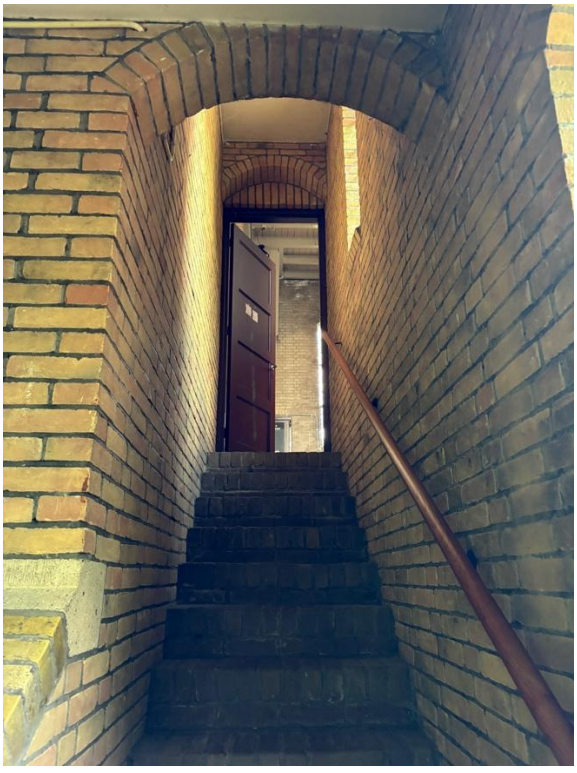

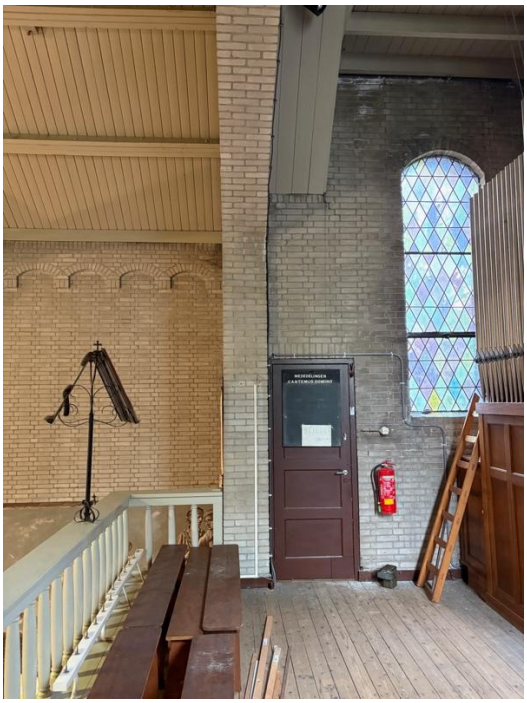
Afbeelding 35 en 36. Een van de tochtportalen naast de entree. Bij de zijbeuken is aan beide zijde de eerste kolom afwijkend uitgevoerd: als ronde zwart marmeren kolom, waar de overige kolommen zijn uitgevoerd in metselwerk, 2025

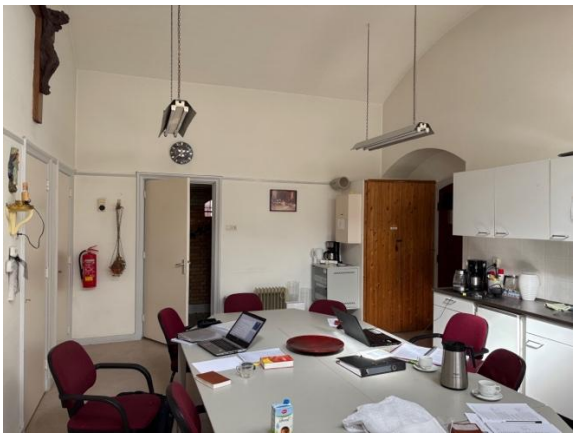
Afbeelding 37 en 38. Zijbeuk gezien richting het oosten. De orgeltafel bevond zich oorspronkelijk op het orgelbalkon maar is verplaatst naar het priesterkoor, 2025

Afbeelding 39 en 40. Trapopgang naar het zangkoor/orgelbalkon, 2025

Afbeelding 41 en 42. Het in 1942 gebouwde orgel en de toegang op het balkon tot de toren, 2025

Afbeelding 43 en 44. De sacristie is in 1957 moment vergroot. Hier bevindt zich nog wel de kluis, 2025

Afbeelding 45. De hal in de sacristie, met in het midden de in 1957 aangebrachte doorbraak naar de verbindingsgang, 2025

Interieur pastorie

Het interieur van de pastorie kon tijdens het onderzoek slechts beperkt wordt bezocht. De afwerking is eenvoudig en passend bij de bouwtijd dan wel van (relatief) recente datum. Wel zijn in het interieur mogelijk nog enkele kenmerkende onderdelen uit de bouwtijd aanwezig, zoals het glas-in-lood en de trap.

Tuin

De verschillende objecten zijn gelegen op een grotendeels groen terrein, voorzien van hagen (rondom de pastorie), bosschages enkele grote bomen en gazons. Op de hoek van het terrein op de kruiding van de Pa Verkuijllaan en de Adelaarstraat staat een beeld van de Engelbewaarder Gabriël (mogelijk al vrij snel na de bouw geplaatst, op enig moment vervangen door het huidige exemplaar in kunststeen), geflankeerd door een halfronde gemetselde lage tuinmuur. Een halfverharding in grind leidt naar de ingang van de sacristie, en verharde paden naar de hoofdingang van de kerk en de pastorie. Ter plaatse van het huidige grindpad naar de sacristie bevond zich oorspronkelijk langs de Pa Verkuijllaan een lage gemetselde tuinmuur met hierboven vermoedelijk een ijzeren hekwerk tussen gemetselde penanten. Deze tuinmuur is inmiddels verdwenen. De tuin aan de zijde van de kruising van de Pa Verkuijllaan en de Adelaarstraat bestaat op foto's gemaakt na de bouw uit een open ruimte, vermoedelijk met een gazon, afgescheiden van de openbare weg door paaltjes en wat lijkt hiertussen een ijzeren ketting. Ook deze afscheiding is inmiddels verdwenen. Hoewel het terrein geen formele aanleg heeft uit de bouwtijd, zijn de ruimtelijkheid, openheid en (inmiddels) het vele groen van belang en van waarde voor de directe omgeving vanwege de beeldbepalende ligging van de kerk en de pastorie op de hoek van de Pa Verkuijllaan en de Adelaarsstraat. Zowel het terrein als het beeld van de Engelbewaarder Gabriël maken daarom onderdeel uit van de bescherming.

Waardering

Bij de waardering zijn de criteria gebruikt zoals beschreven in de standaard voor het waarderen van bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Het complex is voor de gemeente Haarlemmermeer van algemeen belang vanwege zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde, namelijk:

Cultuurhistorische waarden
De Engelbewaarderskerk met sacristie en pastorie vertegenwoordigen cultuurhistorische waarde en herinneringswaarde als onderdeel van zowel de groei en ontwikkeling van Badhoevedorp als de kerkontwikkeling in de eerste helft van de twintigste eeuw. Het complex huisvest daarnaast een actieve geloofsgemeenschap, en is hierdoor van waarde als sociaal-maatschappelijke, culturele en geestelijke locatie voor de inwoners van het dorp.

Architectuur- en kunsthistorische waarden
De Engelbewaarderskerk met sacristie vertegenwoordigt typologische en architectuurhistorische waarde vanwege de driebeukige basilicale opzet met hoogwaardige ruimtelijke ontwerpkwaliteiten, de toepassing van traditionalistische en Romaanse stijlelementen, en de zorgvuldige materialisering en detaillering. De schilderingen in het interieur van Lambert Simon vertegenwoordigen hoge kunsthistorische waarde vanwege de artistieke kwaliteit, de aard van de voorstellingen en de omvang en integrale wijze waarop de schilderingen zijn opgenomen in de architectuur van het gebouw. Extra bijzonder is de schildering tegen de oostgevel links van het priesterkoor waarin al tijdens de Tweede Wereldoorlog de bescherming van Badhoevedorp tegen het oorlogsgeweld door de Engelenbewaarders is verbeeld. De pastorie is weliswaar later gebouwd, maar is zorgvuldig en in samenhang met de kerk ontworpen in een bij de kerk passende, zij het meer strengere uitvoering van de traditionalistische stijl.

Situationele en ensemblewaarden
De Engelbewaarderskerk en pastorie vertegenwoordigen situationele waarde vanwege de prominente ligging in het uitbreidingsplan van Badhoevedorp uit de jaren 1930, met de westgevel van de kerk met toren gericht op de Pa Verkuijllaan waar zich ook een winkelgebied bevindt. Hieraan draagt sterk bij het terrein met onder andere de groene tuin op de hoek van de Pa Verkuijllaan en de Adelaarstraat, en de groene tuinen achter en aan de zuidwestzijde van de kerk en de pastorie. Hierdoor vormt de kerk met sacristie en pastorie een sterk

ruimtelijk herkenningspunt. Opgemerkt dient te worden dat de stedenbouwkundige context deels is veranderd door de aanleg en later de sloop van de op een dijklichaam gelegen rijksweg A9 dwars door Badhoevedorp. De kerk met sacristie, pastorie en terrein met beeld van de Engelbewaarder Gabriël vertegenwoordigen daarnaast ensemblewaarde gezien de cultuurhistorische, architectonische en functionele samenhang.

Gaafheid en herkenbaarheid
De Engelbewaarderskerk en pastorie zijn architectonisch en kunsthistorisch (schilderingen interieur kerk) nog nagenoeg geheel gaaf (uitgezonderde de uitbreiding aan de achterzijde van de sacristie) en de functie is zeer goed herkenbaar. Hierbij is sprake van gaafheid en herkenbaarheid van het hele ensemble van de samenstellende onderdelen, waaronder de kerk met sacristie, de pastorie, en het terrein met beeld van de Engelbewaarder.

Zeldzaamheid
Er is voor de Engelbewaarderskerk sprake van absolute zeldzaamheid in architectuurhistorisch en kunsthistorisch opzicht: de sterke verwevenheid tussen architectuur en interieurschilderingen is uniek voor de gemeente Haarlemmermeer.

Bronnen

Bij het opstellen van deze redengevende omschrijving zijn de volgende bronnen gebruikt:

Literatuur

Franken, M. (2023). *J.M. (Jan) van Hardeveld (1891-1953). Over (zakelijk) expressionisme, modernistische betonwoningen en traditionalisme.* BONAS/Uitgeverij Verloren.

Noord-Hollands Archief
H.H. Engelbewaardersparochie (1987). *Verbondenheid. Jubileumuitgave van de H.H. Engelbewaardersparochie te Badhoevedorp 1937-1987.*

H.H. Engelbewaardersparochie (1997). *Samen vol vertrouwen op weg naar 2000. Verslag van de vieringen en de festiviteiten rond het zestigjarig bestaan van de kerk van de H.H. Engelbewaardersparochie te Badhoevedorp in de periode 5 oktober tot en met 30 november 1997*.

Hardeveld, J.M. van (1940). 'R.K. kerk in Badhoevedorp', in: *Bouwkundig Weekblad Architectura* 21 (1940), 177-179.

Red. (1938). 'De kerk der H. Engelbewaarders te Badhoevedorp. Architekt J.M. van Hardeveld', in: *Rooms-Katholiek Bouwblad* 9 (22), 337-340.

Beeldmateriaal

De bronnen zijn vermeld bij de betreffende afbeeldingen. Alle overige afbeeldingen door Natasja Hogen

Colofon

opdrachtgever:	gemeente Haarlemmermeer
datum onderzoek:	1 augustus 2025
datum beschrijving:	17 oktober 2025
opgesteld door:	dr. ing. Natasja Hogen

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.